

Desať rokov EIA na Slovensku

Desaťročná existencia zákona č. 127/1994 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie v znení neskorších predpisov je vhodnou príležitosťou na bilancovanie pozitív a negatív jeho uplatňovania v praxi. Ministerstvo životného prostredia SR a Slovenská agentúra životného prostredia preto usporiadali v dňoch 25. – 26. októbra 2004 seminár **EIA 2004**. Podujatie sa konalo v Stredisku environmentálnej výchovy Slovenskej agentúry životného prostredia na Teplom Vrchu. Zúčastnilo sa na ňom okolo 70 zástupcov štátnej správy (ministerstiev, obvodných a krajských úradov životného prostredia), samosprávy (mestských úradov a samosprávnych krajov), ako aj navrhovateľov a spracovateľov dokumentácie pre proces posudzovania a ďalších odborníkov zaoberajúcich sa touto problematikou.

Seminár otvorila a viedla Ing. Viera Husková, riaditeľka odboru posudzovania vplyvov na životné prostredie MŽP SR.

V prvý rokovací deň odzneli príspevky:

- Skúsenosti, s uplatňovaním zákona z pohľadu posudzujúceho orgánu,
- Úlohy Ministerstva hospodárstva SR pri uplatňovaní zákona o EIA v oblasti priemyselnej výroby,
- Skúsenosti s aplikáciou zákona v okresoch Žiar nad Hronom a Veľký Krtíš z pohľadu dotknutých orgánov,
- Proces EIA na SAŽP a podporne nástroje,
- Výchova špecialistov na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave.

V diskusii zástupcovia vysokých škôl poukázali na to, že mnohí experti, ktorí vypracúvajú zábery alebo posudky, nie celkom ovládajú metodológiu posudzovania vplyvov, čo vyplýva z nedostatku literatúry v slovenskom jazyku, z nárastu počtu právnych predpisov, ale najmä z nedostatočného poznania technologických a chemických procesov a možných interakcií. Proces posudzovania vplyvov na životné prostredie má výrazne interdisciplinárny charakter, vyžaduje využívanie najnovších poznatkov z viacerých vedných disciplín (napr. aj matematických štatistických metód). Snahou vysokých škôl, ktoré ponúkajú študijné programy, v ktorých sa proces EIA vyučuje, musí byť teda aj výchova absolventa, ktorý bude takýmto kritériám zodpovedať.

Zástupkyňa MH SR vo svojom hodnotiacom príspevku konštatovala, že do reštrukturalizácie slovenského priemyslu modernizačnými a rozvojovými investíciami začlenil tento zákon na princípe predbežnej opatrnosti nevyhnutné trendy ochrany životného prostredia, prostredníctvom čoho sa postupne darí spolu s aplikáciou ďalších environmentálnych noriem usmerňovať priemyselnú výrobu k cieľom udržateľného rozvoja.

Druhý deň rokovania odzneli nasledujúce referáty:

- Silné a slabé stránky implementácie procesu EIA na Slovensku,
- Desaťročné skúsenosti spracovateľa EIA vo vzťahu k investorm,
- Metodika hodnotenia zraniteľnosti životného prostredia (súčasný stav),

- Postrehy EKOSPOLU Banská Bystrica,
- Desať rokov konzultačnej činnosti ENVIGEO,
- Čítanie zákona po desiatich rokoch,
- Proces EIA v SR po vstupe do Európskej únie.

V tomto bloku boli prezentované desaťročné skúsenosti spracovateľov dokumentácie EIA. Prednášajúci poukázali na pozitívne a negatívne prístupy investorov – navrhovateľov stavieb – pri uplatňovaní zákona. Investori v procese posudzovania zväčša chápu verejnosť ako jednu z mnohých prekážok jeho uplatnenia a nie ako objektívne existujúci subjekt. Dôsledkom toho je neochota viesť projekt tak, aby mali ľudia z neho predovšetkým úžitok, napr. úpravou prístupových ciest, vysadením izolačnej zelene alebo zelene na zvýšenie ekologickej stability územia.

Pokiaľ navrhovateľ hneď od začiatku nepracuje aj s verejnosťou, nezabezpečuje jej pravidelné a objektívne informovanie, verejné prerokovanie správy býva náročné. V niektorých prípadoch stoja proti sebe záujmy investora a občana. Hlavne vtedy, keď záujmy občanov nie sú v zhode so záujmami navrhovateľa. Väčšina investorov sa bráni práci s verejnosťou pred tým, než dostanú územné rozhodnutie. Nie sú ochotní, alebo len veľmi málo, podávať včasné a úplné informácie na predbežné oboznámenie sa s názorom verejnosti. Stretnutia s verejnosťou považujú za brzdu navrhovanej činnosti. Zo skúseností z praxe vyplynulo, že tam, kde investor nepodceňuje túto prácu, verejnosť je mnohokrát nápomocná pri identifikovaní napríklad starých environmentálnych záťaží, variantnom riešení a pod.

Na základe desaťročných skúseností spracovateľa EIA poukázali na fakt, že už pri objednávaní od nich investor očakáva kladné posú-

denie zámeru (keďže zaň platí, samozrejme, očakáva kladný výsledok). Poukázali tiež na to, že v našej legislatíve je isté vákuum, týkajúce sa možnosti kontroly vykonávania podmienok vyplývajúcich z procesu EIA. Pokiaľ sa spracováva napr. monitoring pre zahraničných investorov, zvyčajne neslúži svojmu účelu. Zabezpečuje sa väčšinou prostredníctvom právnických firiem, ktoré s tým nemajú skúsenosti, jeden exemplár sa odovzdáva na príslušný obvodný úrad, kde sa obvykle založí a v podstate nikto správu o monitoringu ani neprečíta.

Opatrenia z environmentálneho posudzovania, ani návrh monitorovania sa ďalej nesledujú. V prípade, že sa navrhované opatrenia neplnia, mali by sa uplatniť represívne prostriedky.

Účastníci seminára zdôraznili význam zákona EIA ako jedného z hlavných nástrojov medzinárodnej environmentálnej politiky na

zabezpečovanie cieľov udržateľného rozvoja. Predstavuje účinný preventívny systém starostlivosti o životné prostredie vychádzajúci z prognózy hodnotenia očakávaných vplyvov plánovaných zámerov, projektov a rozvojových koncepcií na životné prostredie. Posudzujúci orgán – Ministerstvo životného prostredia SR – posúdilo približne 1 600 činností, objektov a zariadení.

Účastníci ocenili obsahovú pestrosť a zaujímavosť seminára. Ing. Husková ich na záver oboznámila s prípravou nového zákona o posudzovaní vplyvov na životné prostredie, ktorý je v súčasnosti v legislatívnom procese. Nový zákon, ktorý bude v súlade s právom EÚ, zahŕňa do procesu posudzovania aj návrhy strategických dokumentov (koncepcií, politík, plánov a programov) a posudzovanie vplyvov presahujúcich štátne hranice.

Ingrid Krištofová

Ekonomická dimenzia ochrany životného prostredia

Eva Romančíková: **Finančno-ekonomické aspekty ochrany životného prostredia**. ECO INSTRUMENT Bratislava, 2004.

Len prednávkou prišla na pulty kníhkupectiev zaujímavá publikácia z odboru ekonómie životného prostredia od renomovanej slovenskej environmentálnej ekonómky, ktorá nadväzuje na jej predošlú prácu *Životné prostredie, ekonómia a financie* (1997). Autorka opäť prispela k pôvodnej slovenskej odbornej tvorbe významným dielom vyznačujúcim sa nadčasovosťou, kom-

plexným a originálnym spracovaním tejto náročnej témy.

Práca sa zaoberá vzťahom životného prostredia a ekonómie z hľadiska funkcií a zákonitostí životného prostredia, a zároveň jeho chápania v rámci ekonomickej teórie. Ide predovšetkým o postavenie životného prostredia v jednotlivých ekonomických doktrínach, jeho funkciu v ekonomických procesoch, príčiny poškodenia a ich definovanie v kontexte externalít. Ďalej sa autorka venuje princípom, ktoré zabezpečujú ekonomický rozmer politiky životného prostredia s uplatnením na úrovni EÚ, ako aj v Slovenskej republike. Okrem najznámejšieho princípu *znečisťovateľ platí* sa zaoberá princípmi spravodlivosti, efektívnosti, subsidarity a udržateľného rozvoja, ktoré v sú-

činnosti naplňujú zásady politiky životného prostredia. Inovačným prvkom je analýza zameraná na mikroekonomickú úroveň, najmä nástroje manažmentu životného prostredia na podnikovej úrovni (EMS systémy), ktoré predstavujú motivačné stimuly znižovania zaťaženia životného prostredia priemyselnou činnosťou a vytvárajú priestor na technologické inovácie. Táto časť ideovo i obsahovo korešponduje so staťou zameranou na hodnotenie efektívnosti environmentálnych investícií na makro i mikroekonomickej úrovni.

Osobitne užitočné je spracovanie kontroverznej témy diskontovania, autorka sa jej venovala komplexne a s vysokou výpovednou hodnotou. Pravdepodobne najvýznamnejším príspevkom k pôvodnej slovenskej odbornej tvorbe je piata časť knihy. Autorka vychádza z modernej teórie environmentálnej ekonómie (najmä konceptu Pigoua, či Coaseho prístupu k internalizácii negatívnych externalít), účelne prepája teoretickú podstatu vednej disciplíny s procesom tvorby adekvátnych nástrojov a ekonomických stimulov znižovania zaťaženia životného prostredia. Teoretická časť je obohatená príkladmi aplikácie z vyspelých krajín.

Osobitnú pozornosť venovala autorka tvorbe a uplatňovaniu ekonomických nástrojov v politike životného prostredia v Slovenskej republike. Aktuálne zaradila do textu aj problematiku financovania životného prostredia zo súkromných prostriedkov i verejných zdrojov s prehľadom existujúcich nástrojov či zdrojov na rôznych úrovniach rozhodovania.

Publikácia je významným príspevkom k teórii ekonómie životného prostredia v domácich podmienkach s prepojením na celosvetový vývoj, ako i praktické aplikácie v politike životného prostredia. Je vhodná nielen ako vysokoškolská učebnica, najmä pre ekonómov, ale aj pre profesionálov z oblasti tvorby a uplatňovania politiky životného prostredia a všade tam, kde treba opatrenia na ochranu životného prostredia podložiť ekonomickými argumentmi.

Tatiana Kluvánková-Oravská